

Időkalendok 1.

Promontor

(Évtizedek távlatából)

Esztergomi Zoltán

*"Több dolgok vannak földön és égen, Horatio,
Mintsem bölcselmetek álmodni képes."*

*"Kizökkent az idő; – oh, kárhozat!
Hogy én születtem helyre tolni azt."*

(Shakespeare: Hamlet)

1. Az örökség

Alig néhány nap telt el Arnold bácsi temetése óta. Füredi László, a fiatal szabadúszó újságíró már valamennyire megemésztette a történeteket, kezdett belenyugodni a megváltoztathatatlanba, apja nagybátyjának elvesztésébe. Úgy döntött, itt az ideje, hogy végre valóságában is átvegye az örökséget, amit az öreg teljes mértékben rá, testvérének unokájára hagyott. Ahogy régebben félig viccesen mondta, egyéb érdeklődő hiányában.

1993. november 7-e volt, vasárnap. Nyugalmas hétvégi napnak ígérkezett, és már semmi jel nem utalt arra, hogy alig néhány éve ez még piros betűs ünnep volt. Bár gyerekkorában sosem értette, hogy ama bizonyos „nagy októberi forradalmat” miért novemberben kellett ünnepelni, de a következő nemzedékeknek most már legalább nem okoz majd gondot a Julián- és a Gergely-naptár közötti különbség értelmezése. Az évszakhoz képest szokatlan melegben és napsütésben kanyarodott vissza autójával az albertfalvai felüljáróról a régi sorompó felé vezető, keskeny, töredezett aszfaltos útra. A bejárattal szemben, a híd alatt parkolt le, a szokott helyen. Kiszállt a kocsiból, és mielőtt a kulcsot a bejárati ajtó zárjába dugta volna, körülnézett. Fölötte, a hídon fáradtan áramlott a hétvégéhez képest szokatlanul nagy, kora délutáni forgalom. A villamosok, autóbuszok szinte egymást érték, a rengeteg személyautó a teherkocsik közé ékelődve próbált valamelyest előre jutni. Mintha mindenki erre a vasárnapra időzítette volna hétvégi házának téliesítését, és ezzel szinte hétköznapi csúcsforgalmat idéztek elő hazatérve. A lakótelep előtti villamosmegállóból is emberek siettek otthonaik felé. Igazi, nagyvárosi nyüzsgés volt. Belépett a házba, a sötét előtérbe, és már nem is érzé-

kelte, hogy odakint, a bejárat melletti, félig omlott fal mögül gyanúsan ápolatlan, torzonborz szakállú ember figyelte minden mozdulatát.

A régimódi faajtó, mint egy kisebbfajta földrengés, döngve csapódott be mögötte. Jobb kézzel kitapogatta az előtérben a villanykapcsolót, felkattintotta. Jobbra, a dolgozószobába ment be elsőként. Megállt a szoba közepén, egy pillanatig habozott, villanyt gyűjtson-e. Mintha érezte volna Arnold bácsi érdeklődő tekintetét dús szemöldöke alól. Szinte látta, ahogy ott ül a számítógép képernyője előtt, mellette az asztalon nagy halom könyv, lexikon, közöttük valahol mélyen, szinte eldugva, egy régimódi, tárcsás telefon. Ezt az egyet nem tudta megszokni az öreg a modern korból, a nyomógombos telefonokat. Szerinte a tárcsázás csak a tárcsával képzelhető el, nem pedig különféle hangoikat adó, csipogó gombokkal. A számítógéppel mégis könnyen megbarátkozott. „Olyan ez, mintha az írógépem a televíziót működtetné”, szokta volt mondogatni. Laci úgy érezte, most kellene elfutni, el innen, valahova messze. Aztán erőt vett magán. De azért mégsem az öreg kedvenc karszékébe telepedett le, ahonnan annyi érdekes régi történetet mesélt neki sokszor, hanem a saját kis sámliját húzta maga alá. Bekapcsolta a gépet. Megpróbált visszaemlékezni arra, hol is tartottak utoljára a napló feldolgozásában. Lázasan keresett a számítógép mágneslemezén. Az utolsó dátum alig egy hónappal azelőtti. Ez volt az utolsó bevitt anyag. Beolvasta a gépbe, de nem várta meg, hogy a képernyőn megjelenjen. Átment az előtér túloldalán levő konyhába. Az öreg mindig tartott otthon a hűtőben egy üveg konyakot. Ő maga ugyan nem ivott, de így a vendégeit mindig volt mivel megkínálni. Az üveggel és egy megfelelő méretű pohárral a kezében tért vissza, miközben fintorogva

állapította meg, hogy nem messze, valamelyik házban már megint odaégettek valami ételt.

A képernyőn addigra már olvasható volt a napló eddigi utolsó feldolgozott része. Ezerkilencszáznyolcvannégy. „Akkor érettségiztem”, jutott eszébe. „Mi minden történt azóta? A saját emlékeimet sem tudnám rendszerezni, nemhogy Arnold bácsiét, pláne határidőre. Igaz, én nem vezettem naplót. Akkor kezdtem volna dolgozni, miután az egyetemi felvételimet elutasították. Helyhiány. Ez volt az indok. Akkoriban ez volt az indok. Hiába volt meg a pontszámom, hiába lett jó az írásbeli; a szülők társadalmi helyzete túl jó volt, egyik sem volt munkás-származású. Akkoriban ez túl jó volt. Helyette el is vittek rögtön katonának, tizennyolc hónapra. Másfél elvesztegetett év, két kemény, hideg téllel. De utána legalább, másodikra, már sikerült a felvételi. Igaz, aztán alig néhány évvel később már maga a történelem szólt közbe...”

Kortyolt egyet az italból. Az asztalon fekvő jegyzetekre, könyvekre nézett. Még kilenc év. Ennyit kell feldolgozni. Nagyon soknak tűnt hirtelen. Igaz, a rendszerezés nagy részével már készen voltak. Szinte már csak a begépelés volt hátra, a szedés. Meg a tördelés, mert Arnold bácsi nyomdakész anyagot akart kiadni a kezéből, ahogy ezt a kiadó el is várta. Az előkészítés azonban csak az egyik fele volt a dolognak. A padlás ugyanis tele volt az elmúlt évek során felhalmozódott rengeteg kacattal. Tárgyi emlékek, ahogy az öreg szokta mondogatni. Régi fényképalbumok, iratok, levelek, bizonyítványok és igazolások, kitüntetések és szerződések. Azokat is rendbe kellene tenni, rendszerezni, selejtezni. Ott pedig talán már évek óta nem járt senki. „Milyen por lehet fent!”, gondolta Laci elkeseredetten, a takarításra gondolva.

Kinézett az ablakon. Az őszi már ezernyi színével mutatta jelenlétét. A házat körülvevő kerítés tövében csordogáló patak hideg vize mind több sárgult, hullott leveleket szállított,

amint a Duna felé haladva bekanyarodott a vasúti sínek alá. Tehervonat húzott át éppen a kicsiny hídon, a vagonok hosszasán dörömböltek a hézagos vágányokon. Valahogy az elmúlást idézte minden. „Nem szeretem az őszt. Olyan szomorú ilyenkor a táj”, állapította meg a fiú. „Ráadásul takarítani sem ártana.” Egyre jobban érezte, hogy mindez egyedül nem fog menni ennyi idő alatt. Úgy döntött, társakat hív a munkához. Gyermekkori játszótársára, régi barátjára, Ivánka Bélára gondolt, aki Újpesten egy lakótelepi házban élt, másfél szobában – miután szülei végre saját kertes házba költözhetek, egyedül –, a sokadik emeleten, és jogi végzettsége ellenére éppen „szellemi szabadfoglalkozásúnak” vallotta magát. Ő biztosan ráér. Rá is fér egy kis levegőváltás. Akár ide is költözhet egy időre, hiszen szoba van elég. A barátnője a csodaszép, sötétszőke hajú Anita pedig eljöhetne időnként porszívózni, főzni, mosogatni, miegymás. Vagy összeköltözhetnek, övük lehet az emelet. Vagy csak a cselédszoba? Elvigyorodott a gondolatra: a „háziúr” két legjobb barátjával eltartatja a házat, míg ő naphosszat „kutat”, dolgozik és pihen a saját palotájában. Érdekes helyzet lenne. De lehet, hogy megvalósítható, még ha nem is ennyire kiélezve. Egy kicsit szelídítette az elképzelést, és arra a következtetésre jutott, hogy igazán megkérheti őket egy kis baráti segítségre. Anita úgyis egész nap a központi könyvtárban dolgozik, de esténként és délelőttönként ő is szabad. Egyébként is, esetleg a jelenlegi munkaköréből adódóan is tud segíteni, hiszen a régi könyvekhez, folyóiratokhoz bármikor hozzáférhet, amik előbbre vihetik az emlékezést e régebbi korokra. „Igen, ez is lehet egy megoldás!” állapította meg Laci.

Elindította a számítógép eseménykönyvelésének kikapcsolási részét. Ez valahogy szokásává vált, a gép indításkor automatikusan lekönyvelte a dátumot és a pontos időt, de

kikapcsolás előtt ezt manuálisan lehetett csak elvégezni, és szerette tudni, hogy mikor mennyi időt töltött a gép előtt. Ezt még Arnold bácsi tanította meg neki, hogy mindig mindent fel kell jegyezni, hátha valamikor még lényeges információ lehet belőle. Tulajdonképpen így készült a napló is, és lám, most lényegessé vált az is. „Az öreg mindig is bölcsen előre-látó volt”, állapította meg. Kikapcsolta a számítógépet, visszavitte a konyakosüveget a hűtőbe és elmosogatta a poharát. „Azt hiszem, holnap beszélek is Anitával meg Bélával!” mormogta, miközben távozóban gondosan bezárta a házat. A fal mögül a gyanús szempár most is követte távozásának minden mozdulatát.

Hétfő, november 15.

Alig két hét múlva már a pontosabb technikai lebonyolítást is sikerült megbeszélniük. Hétfő kora délutánra, az Astoriánál beszéltek meg találkozót a villamosmegálló végébe. Laci csak messzebb talált parkolóhelyet kocsijának, így egy kis késéssel ért az egykori Filmmúzeummal szembeni járdacsücsökre.

– Tulajdonképpen mire kellek én? – kérdezte Béla, a régi barát.

– Tudod, az öreg könyvet írt – kezdett mesélni, miközben a kocsik felé indultak. – Egy régi ismerőse buzdította fel, valami angol úr. Egyszer, nagyon régen, még a háború alatt találkoztak itt Pesten, és Arnold bácsi nagyon jó benyomást tett rá, vagy talán kisegítette néhány pengővel, ki tudja... John Howard-nak hívják az illetőt, Londonban van egy kiadóvállalata, nyomdája, minden, ami egy könyvhöz kell. Üz-

letember, és fantáziát látott az öreg életében. Pláne, hogy közben leomlott a vasfüggöny, és kicsiny országunk szinte az érdeklődés középpontjába került náluk is. Ezért kérte fel úgy két évvel ezelőtt, hogy régi naplói alapján állítson össze egy életrajzot, a napi aktuálpolitikával fűszerezve. Állítólag ezt eszik odakint a derék angolok. Egy kis európai, kontinentális ország polgárának visszaemlékezései. Politikailag és történelmileg. Egy kikötése volt, hogy ez év karácsonyára idehaza meg kell jelennie a könyvnek, aztán majd jöhet az angol nyelvű kiadás. A második világháború végének ötvenéves évfordulójára akarja elárasztani az angol nyelvterületet. A bátyja, Henry, bankár, ő is résztulajdonosa a cégnek, úgyhogy elég jól el vannak eresztve anyagilag. Most éppen földet akarnak venni itt, valahol Magyarországon. Akár egy kisebb városra is lenne pénzük.

– Természetesen mindent ők finanszíroznak, az esetleges kutatásokat, a magyar kiadás költségeit is – folytatta rövid szünet után Laci – Azért kértelek, hogy segíts, mert már nagyon kevés időnk van. Szeretném befejezni a könyvet határidőre. Beszéltem John-nal is, szerencsére már elég jól bírja a magyart, mert az én angoltudásom inkább a számítástechnikára korlátozódik, mondtam neki a szomorú hírt. Felkért, hogy folytassam a munkát, s mint jogutódot és örököst feltüntet majd társszerzőként. Azért ez már valami. Úgy gondoltam, hogy ketten hamarabb végzünk a dologgal. Az én örökségem ugyanis a budafoki ház, minden jogával és kötelezettségével együtt. A többi rokont ebből következetesen kihagyta az öreg. Igaz, én már évek óta segítettem neki az előkészítésben, többek között megtanítottam neki a számítógép kezelését is. Meglepően tanulékony volt ez ügyben.

Közben megérkeztek a kocsihoz. Laci indított, megpróbált befurakodni a szédítően sűrű belvárosi forgalomba.

– Szóval, a nagyapád rád hagyta az egész házát, teljes berendezéssel, és a kötelezettségeivel együtt?

– Valahogy úgy. De nem nagyapám, csak apám nagybátyja volt. Esetleg mondhatnánk úgy, hogy a nagyon-nagybátyám. Valamikor ő is örökölte a nagyapjától. Ott is élt nagyon sokáig. Negyvennyolc körül államosították, akkor úgy mondták, „tanácsi” ház lett belőle. Lakbért kellett fizetnie az öregnek a saját házáért, hogy benne lakhat. Persze kapott társbérletet is, mert egyedül nem volt jogosult egy ekkora házra. Szerencsére, vagy inkább sajnos, le lehetett választani több részre a házat, átépítették, új falakat, lépcsőket és bejárásokat építettek, teljesen átalakították az egészet, így a földszinten is és az emeleten is két-két család lakott. Az egyik emeleti részt hagyták csak meg Arnold bácsinak.

– Még szerencse, hogy az utóbbi időkben nagy vehemenciával vetted bele magad a háború alatti budapesti élet rejtelseibe, legalábbis a cikkeid alapján – állapította meg Béla – Így legalább valamivel könnyebb lesz befejezni a könyvet, mert van hozzá kellő előtanulmányod.

Hát igen, gondolta Laci, lassan az akkori kor politikai és műszaki életéből is írhatna egy-egy szakdolgozatot, miközben elgondolkodva nézett ki a kormánykerék mögül. Éppen a Szabadság hídról kanyarodtak volna le a Gellért szálló előtti térre. A lámpa tilosat mutatott, az autósor egyre nőtt.

– Nézd meg ezt a hidat! – mutatott ki – Az öreg szerint a második legszebb híd Budapesten. Az első természetesen a régi Erzsébet híd volt nála. Ezt a hidat, a valamikori Ferencz József hidat állították helyre előszörre a második világháború után. Nem volt súlyos a sérülése. Szinte csak a középső, befüggesztett része fordult a Dunába felrobbantásakor, a pillérek is viszonylag sértetlenek maradtak. Az biztos, hogy nem ez volt a legforgalmasabb akkoriban sem, de ezt leg-

alább nagyon hamar helyre tudták állítani. Szinte csak vissza kellett akasztani a közepét, itt-ott pótolni a korlátokat, és már mehetett is rajta a forgalom. De tényleg szép híd. Érdekes módon a sasok, vagy turulok a pilléreken sosem voltak útban egyik politikai rendnek sem. A régi címerek azonban a kapuzatokról a helyreállítástól egészen 1984-ig hiányoztak. Akkor újították fel az egész hidat, és visszakapta az eredeti zöld színét is, a korábbi szürke helyett.

– És mi történt később? – érdeklődött Béla – Mármint a házzal? Hogy kapta vissza az öreg?

– Visszaprivatizálta. Elég lerobbant állapotban volt már addigra, mintegy két évvel ezelőtt. Szerencsére már rég nem laktak benne, a volt társbérlok mind máshová költöztek. Arnold bácsinak meg volt még egy kis pénze a bankban, így amikor visszakapta, azonnal hozzáfogott a felújításához. Régi ismerősei kerítettek egy statikust, az felmérte a házat. A főfalak maradhattak, a tetőszerkezet teljesen új, a társbérlet miatt épített részeket megszüntették, falakat vettek ki, vagy építettek máshova. Gyakorlatilag az ötven-hatvan évvel ezelőtti állapotra épült vissza az egész ház. A hatalmas előszobába még korabeli, mondhatni békebeli, pácolt lambériát is szerzett valahonnan az öreg. A vakolást, festést-mázolást nemrég fejezték be a mesteremberek. Jó kis csapat volt itt, hétvégeken én is gyakran itt voltam segíteni, meg beszélgetni. Arnold bácsi óriási nagy dumás volt, még így hetvenhét évesen is. Rengeteget anekdotázott, persze legtöbbit a régi, szép időkről, amikor ő, mint MÁV-főmérnök járta a hirtelen megnövekedett országot, az akkori szóhasználat szerint a „visszatért területeket”.

Közben már a Fehérvári út végén jártak. A forgalmi telep után, a vasút fölött átvezető hídon már a forgalom is csendesebb volt.

– Megérkeztünk, – közölte Laci – innen már látszik is a házam.

– Melyik az? – nézett körbe a másik.

– Pont szemben, az az egyemeletes. Anna utca egy. Nem túl nagy, de azért saját. Most már.

Kétszer keresztezve a villamossíneket fordultak vissza az albertfalvai felüljáróról a régi sorompó felé vezető, keskeny, töredezett aszfaltos útra. A bejárattal szemben, a híd alatt parkoltak le, a szokott helyen.

A kulcscsörgésre gyanúsan ápolatlan, torzonborz szakállú ember jelent meg a bejárat melletti, félig omlott fal mögött.

– Az öregnek albérlője is volt? – lepődött meg Béla a gondozatlan kinézetű ember láttán.

– Á, dehogy! Ő Csövi, a házi hajléktalan, nem is tudom az igazi nevét, a környéken mindenki csak így ismeri. Az öreg megtúrta, meg legalább nem volt egyedül. Tudod, Skóciában a várkastélyokkal szellemeket is szoktak örökölni az emberek. Mi kis ország vagyunk, itt csak a hajléktalanokat örökölhetjük.

– Hogy tud valaki ennyire kiesni a társadalomból?

– Egyszer Arnold bácsi rákérdezett, az öreg mindig is az a fajta ember volt, ami a szívéen, az a száján, hogy mi történt, de csak annyit volt hajlandó elárulni, hogy valami családi probléma miatt kellett otthagynia a lakását. Érthető, ha nem szívesen beszél róla. Egyébként teljesen értelmetlen a koma. Időnként végignézi a környék kukáit. Ha talál valami fontosat, vagy megeszi, vagy megissza, vagy eladja valahol. Néha napokra eltűnik, de eddig még mindig megkerült valahogyan. Ilyenkor Arnold bácsikámmal elgondolkodtunk egy pár pillanatig, hogy sajnós, vagy szerencsére. Egyébként segítőkész, igaz, szeret inni, de rendben tartja az udvart, a ház környékét. Beszélgetni is lehet vele. Egész túrhetően is tud viselkedni, van humora, bár sokszor morbid, és ha jó

napja van, még az italt is kifizeti. Valahogy úgy érzem, hogy viszonylag magasról csúszott le erre a szintre. Néha még egészen intelligens is tud lenni.

– Nem valami bizalomgerjesztő látvány.

– Ez van. Most kergessem el? Arnold bácsi is kibírta, én sem vagyok szívtelen. Adj’ Isten, öregem! – köszönt át a foszladozott falon – Milyen volt a mai fogás?

– Közepes, Laci úr! Éppen elég a mai pálinkámra.

– Na, ha összesöpri a szemetet a ház előtt, és kikészíti a kukákat, tudja, holnap kedd, jön a szemeteskocsi, akkor meghívom délután egy fröccsre!

– Köszönöm szépen, Laci úr! Maga ugyanolyan jó ember, mint a nagyapja volt, Isten nyugtassa szegényt!

– Nehogy már elérékenyüljön itt nekem, öregem! – bölögetett Laci, miközben azért igyekezett be a házba.

– Mindig ilyen veretes a szövege? – kérdezte Béla már odabent, a dolgozószobában.

– Még régről maradhatott. Állítólag légnymást kapott valahol, de hogy hol, azt elképzelni sem tudom, mert bár rozantnak néz ki, még nincs ötven éves sem. Saját bevallása szerint épp betöltötte a 49-et. Azóta pedig nem volt semmiféle háború erre felé. Na, itt is vagyunk!

A bejárati ajtó mögötti előtérben álltak, a ház földszintjén. Néhány ajtó nyílt innen is. Balra kisebbfajta kamra, majd a konyha, jobbra az öreg régi dolgozószobája, és egy másik, valószínűleg a cselédszoba lehetett régebben. Az előtér végén fakorlátos lépcső vezetett fel az emeletre. Felmentek. Fönn hatalmas hallból nyíltak a hálószobák, itt volt a fürdőszoba is. Az egyik hálóból kakukkos óra jelezte éppen a pontos időt. Arnold bácsi igyekezett az eredeti állapotába visszaállítani a házat. Így a régebben emelt válaszfalakat elbontatta, újra egy egybefüggő lakás lett a valaha több részre bontott házban. A berendezés is a régihez hasonlíthatott.

A hallban hangulatos márványkandalló állt, előtte az elmaradhatatlan jegesmedve feküdt, orral a tűztér felé. Szemben velük legalább két méter magas, csodaszép ingaóra kattogott versenyt halkan az idő múlásával. Faragott bútorok, hintaszék, bőrrel bevont, csavart díszítésű fotelok, régimódi, korlátos íróasztal, és egy zárható, redőnyös szekreter egészítették ki az összképet. Az egész nagyon hangulatos volt, mintha tényleg egy ötven-hatvan évvel ezelőtti, nagypolgári lakásba érkeztek volna. Talán csak a lakáj hiányzott.

– Hát, ez van! – mutatott körbe a tulajdonos.

– Nem rossz. Parabolaantennád is van?

– Van, de nem hiszem, hogy sok időnk lesz televíziót nézni az elkövetkező hetekben. Anita mikor jön?

– Azt mondta, úgy öt óra körül ér ide, és hozza a megrendelt cuccot.

Laci újra bólogatott. A könyvtárból ugyanis „kölcsonkért” néhány kötetnyi régi újságot, többek között a leglényesebb korból, '42-ből. Ez okozta eddig a legnagyobb gondot a feldolgozás során, mert Arnold bácsi valahol elhagyta az azévi teljes naplóját, és erre csak nemrég derült fény.

– Beállok a kocsival az udvarra – javasolta – Addig foglald el magad! Ital, cigaretta?

– Konyak jöhet. A dohányzásról épp most szoktam le. Immár negyedszer.

– Igazán dicséretes. Legközelebb tarthatsz egy kisebb-fajta jubileumot is.

A konyhai hűtőből előkerült a kért ital. Béla letelepedett a dolgozószobában, az iratokat kezdte tanulmányozni. Kissé meg is ijedt az előttük álló, hatalmasnak ígérkező feladattól.

Laci tért vissza az udvarról.

– Szerintem nézzünk szét először a padláson! Hozhatod az üveget is, így nem kell majd mindig lejönni, újratölteni.

A padlásfeljáró a lépcső tetején, a hallból nyílt, képkeret takarta. Olyan volt ez is, mint egy öreg várkastély rejtekajtaja. Felkapaszkodtak a korhadásnak indult falétrán. Odafent por, pókháló és áporodott szag lepett be mindent. Valamint szinte teljes sötétség. Laci fintorogva ment vissza zseblámpáért, partvisért meg szemetesvödörért. Aztán hirtelen gondolattal a vödör helyett inkább egy véletlenül még üres kukát ráncigált fel maga után. Némi köhögés árán hozzáférhetővé tettek egy valaha jobb napokat megélt komódot. Fiókja mindennapi csodákat rejtett. Régi számla, egy szerződésféle, alig ázott gyufásdoboz, egy takaréktűzhely rézcsapja, néhány forint és fillér, apróban persze. Meg néhány komplett újság, egy pár éve megszűnt elektronikai nagyvállalat Üzemi Híradójának néhány száma, napilapok minden értékelhető rendszer nélkül. A legkorábbi egy 1966 május elsejei Magyar Nemzet, és az egyik legfontosabb eseményként a címlapon nem is a munka ünnepe szerepelt benne, hanem az, hogy két napja hatalmas károkat okozott országszerte a vihar, a fővárosban például péntek délután villámcsapás következtében leégett a Kis Pilóta nevű preszszó Kőbányán. „Két napja”, gondolkodott el Laci, „akkor az április 29-e volt, aznap születtem”, állapította meg. A legutolsó pedig 1990 májusából, címlapján a szenzációs hírrel: *„13 darab öttalálatos a lottón!”*, alcímként pedig *„Nem egyben kelt el az eddigi legnagyobb összegű nyereség”*. A régi papírok között Laci meglepetéssel fedezett fel egy alig pár éves levelet is, amelyet valamikor neki írt egy Heinrich Lili nevű lány, akivel valamikor együtt járt, és amelyben közli vele, hogy nemsokára férjhez megy, és ezúton is elnézését kéri. A fiú elgondolkodott: Lili volt a negyedik tagja a nagy barátságoknak, ami még a gimnáziumban kezdődött. Mikor is szakítottak? Négy éve volt ez, vagy talán már öt is? Arnold bácsi talán még nem is lakott itt, de az biztos, hogy még nem

volt felújítva és egybenyitva a ház. Hogy mégis hogyan és mikor került ez ide? Ez egy elég komoly rejtélynek tűnt hirtelen. Valószínűleg lesz még jó néhány ilyen rejtélyes dolog itt a padláson.

Béla közben talált is egy különleges, lépcsős szélű, sárgás, alighanem valamilyen rézötövetből készült érmét, amelynek egyik oldalát egy régies telefon és egy stilizált szárny („a hír szárnyakon jár”), a másikat egy hangszer, egy postakürt díszített. Annyira tetszett neki a tantusz, hogy szó nélkül zsebre vágta. Aztán különféle papírok. Zsiradékjegy, húsjegy, kenyérjegyek a háborús időkből. Schwartzschmidt Arnold névre kiállított „Gépjármű hajtási engedély” 1939-ből. Beszkárt¹ villamosbérlet. Jóképű, fiatal férfi nézett ki a gyűrődött igazolványból. Benne az utolsó szelvény, 1946. augusztus, ára: 8 millió adópengő. Nem semmi, bólogatott Laci. Hát persze, az a bizonyos vágató infláció.

– Nézd csak, – mutatta, – ez lehetett az öreg akkoriban.

– Mintha téged látnálak – vélte a társ.

– Alig harminc éves lehetett akkor. Lehet, hogy a képen még fiatalabb. Körülbelül mint mi most. Apámék mindig mondták, hogy ugyanúgy nézek ki, mint Arnold bácsi fiatalkorában, de valahogy nem hittem. Hát, most itt van a szó szerint is kézzel fogható bizonyíték. Egyébként még az is különös, hogy a kézírásom is feltűnően hasonlít az öregére. Nem is volt semmi probléma soha, amikor a kézzel írt naplóját kellett olvasnom, amikor gépre vittük egy-egy fejezetét.

– De én úgy tudtam, hogy negyvenhat augusztus 1-jétől már a forint volt érvényben. Itt meg pengőben van feltüntetve az augusztusi bérlet ára – csodálkozott Béla.

– Valóban érdekes a dolog. De ne felejtsük el, hogy az augusztusi szelvényt még júliusban kellett megvásárolni,

¹ A Budapest Székesfővárosi Közlekedési Rt. (BSzKRt., 1923–1949) köznapie
elnevezése

akkor pedig még az ingatag alapokon álló pengő volt a fizetőeszköz az új, stabil pénz, a forint bevezetése előtt.

Kezdt kiürülni a fiók. Megpróbálták mindent visszagyömöszölni, de ez csak akkor sikerült, ha minden rendszer és elgondolás nélkül szórták be a dolgokat. Ha valamilyen ésszerű, normális rendet követtek volna, csaknem kétszer akkora fiókra lett volna szükség. Úgy látszik, ez már csak hozzátartozik a kacatok természetrajzához.

Domború fedelű, rézveretes, szintén poros faládika következt. Lakatjának kulcsát a fiókban találták. Fedele kísérteties nyikorgások közepette tárult fel, a két fiú ijedten nézett körül a hangra. Felnyitása után úgy nézett ki, mintha egy kisebb városállam kincstárára bukkantak volna. Némi aprópénz mellett régi papírpénzek, valamikor ékszernek használt, de most már nagyjából rozsdás fémtárgyak, kövek. Kár, hogy nem drágakövek. Igaz, volt ott valószínűleg valódi igazgyöngyből készült, háromsoros nyaklánc, és aranyak kinéző ingomb, meg nyakkendő is. Mégis, szinte az egész ládát a pengős bankjegyek uralták. Kezdve a „békebeli” tízpengőssel, húszas, ötvenes, százas is volt. Aztán a zaklatottabb kor pénzei: a legtöbb az ötszáz pengő, 1945. május 15. dátummal, ezresek, tízezresek júliusból, némelyik már felülbélyegezve², hogy érjen is valamit. Majd a történelem eddigi legnagyobb inflációjának emlékei: egymilliárd pengő, százezer milpengő³, tízmillió milpengő, egymilliárd

² 1945 december 19-től a nagyobb címletű pengő bankjegyeket – a bevezetett egyszeri tőkeadó miatt – felülbélyegezték. A bélyeg színe az 1 000 pengősön vörös, a 10 000 pengősön barna, a 100 000 pengősön pedig zöld volt. A felülbélyegezett bankjegyek az eredetinek a négyszeresét érték; a bélyeg nélküliek 1946 január 1-jétől a forgalomból kivonásra kerültek.

³ Milpengő: egymillió pengő. A felgyorsult infláció miatt egyre több nullát kellett volna a bankjegyekre írni, így a mértékegység változott. 100 000 milpengő = 100 milliárd pengő. 1946 júliusától pedig a milpengő milliószorosa, a b.-pengő (billió pengő) lett a fizetőeszköz, amely már a bevezetésekor is „aprópénznek” számított...

milpengő, 1946. június 3. A legszebb közülük talán a két-színnyomású, vöröses és kékes színben pompázó, 1930-as kiadású százpengős volt, amely Mátyás királyt ábrázolta, hátulján pedig a budai Duna-part egy részlete volt látható a Fiume szállóval, és a királyi várral egyetemben. Aztán még néhány forintos bankjegy, különböző címerekkel és kiadási dátumokkal. Némelyikük még ma is forgalomban van.

– Milliók, sőt, százmilliárdok hevernek itt – csukta le Laci sóhajtván láda fedelét – és a legtöbbjük már a kibocsátásakor nem ért többet néhány doboz gyufánál. Mi van még?

Újabb, ezúttal asztal nélküli fiók került vizsgálat alá. Teteje nagy ív kátránypapírral volt lefedve. Bádoghoz hasonló zörgést adott, amikor a fiúk óvatosan leemelték róla. Családi fotóalbum került elő belőle zseblámpáik fényébe. Áhítattal nézték a cakkozott szélű, apró fényképeket, rajta a régi korok embereit. Talán ismeretlen, vagy csak hírből, elmondásokból, családi anekdotákból ismerős rokonok lehettek. A képek alatt, vastag kartonlap takarásában, szinte rejtett rekeszben két magnókazetta és egy floppy-lemez pihent a fiók alján.

– Nofene! – csodálkozott Laci – Az öreg ide is dugott egy kis meglepetést. Azt hiszem, egyszer ezt is meg kellene néznünk, illetve hallgatnunk, talán passzol majd valahova a rajtuk levő anyag. Le is vihetjük ezt is, meg a kacatos ládikát is, lent mégiscsak világosabb van, meg mindenképpen kevesebb a por.

Odakint közben már valóban sötétedett, amikor autó fékezett a ház előtt, és beállt Laci szokott helyére, a felüljáró alá. A kis piros kocsiból fiatal, apró termetű, sötétszőke hajú lány szállt ki. Farmerben, kockás flanelingben volt, rá bőrdzsekit húzott. Magas sarkú cipője sarkával csukta be az ajtót, kezében néhány hatalmas könyv, vállán csinos női táská.

– Megjött Anita! – lelkesedett Béla.

Megpróbáltak valamiféle rendet hagyni maguk után, majd lekászálódtak a padlásról. Anita megjött, és temperamentuma betöltötte az egész házat. Először is, már az előtérben kezdte elpotyogtatni a nála lévő dolgokat, de közben azért virtuóz módon kibújt a dzsekijéből. Angyali mosollyal köszöntötte a fiúkat.

– Puszi mindenkinek, kutyának, macskának, kanárinak!

– Madárban csak kakukkos órával szolgálhatok, itálban meg sok mindennel. Örülök, hogy itt vagy! – közelített Laci, miközben a röppályára tért tárgyakat próbálta elkapdosni.

– Milyen napod volt? – érdeklődött kedvesen barátja a természetesen neki is kijáró két cuppanós puszi között.

– Átkozott egy napom volt, az a hülye főnököm alig akart ma hazamenni. Máskor már délben nem lehet sehol megtalálni, most meg még háromkor is ott ette a fene az irodájában. Attól függetlenül, sikerült leemelnem a polcról a kért újságokat, nehogy ronda vénasszonynak nevezetek! Rádásként elhoztam negyvenháromból a novemberi számokat is, az pont ötven éve történt, hátha érdekes az évforduló miatt, de azt hiszem, úgyis a negyvenkettes a lényegesebb. Persze, így sem volt könnyű. Meglovasítani sem, meg elhozni sem. Tizenhárom böhöm nehéz kötet – magyarázta egy levegővel, és már a cipője sem volt a lábán – A fele még kint van. Valaki igazán behozhatná azt is, meg a szatyrokat is, meg a csomagtartóból a bőröndöt, és be is kéne zárni, mielőtt széthordja az utca népe az egész tragacsot! A csomagtartóban van a kényelmesebbik cipőm is. Kösz!

Béla rohant, hozta a holmikat. Kétszer kellett fordulnia, de a két keze így is majd' leszakadt a súlytól.

– Mi az ördögöt hoztál ennyi mindent?

– Néhány ruha, cipők, különféle kencék, csábszerek és varázsszerek, igazán csak a legfontosabbak, hiszen ha ide-

költözöm is pár napra, nem járhatok mindennap ugyanabban a ruhában, meg aztán sminkelni is szoktam. Gondoltam, valami kaját is kellene alkotnom, mert ti biztosan egy falatot nem ettetek egész nap, úgyhogy a hozzávalókat is megvettem. Hiába, ha a férfiak egyszer elkezdenek dolgozni, felőlük összedőlhet az egész világ! Azt sem veszik észre, ha korog a gyomruk! Mi is lenne veletek nélkülünk?

– Ami igaz, az igaz – hagyta rá Laci – Tényleg kezdek éhes lenni.

– Ugye. Na, mutasd már körbe a palotádat, olyan kíváncsi vagyok! Aztán meg mutasd meg a szobámat is, rögtön ki is pakolok!

– Itt is maradsz?

– Sajnos még nem, de pár nap múlva már ide tudok költözni. Veszek ki néhány nap szabit, aztán majd csak ellesszünk valahogy. Odabent meg majd megoldják nélkülem azt a sok ütődött kutatót! – a lány érdeklődve szimatolt bele a levegőbe – Odaégettél valamit a konyhában?

– Kintről jöhet – világosította fel Laci – Nem messze, talán valamelyik lakótelepi házban, valami reménytelen konyhai kontár lakhat. Sokszor jön be ilyen furcsa szag. Akkor talán lássunk világot!

A körút végén az emeleti hallban ültek le néhány percre. Anita a hintaszéket próbálgatta, miközben be nem állt a szája, a fiúk a medve orránál a padlón hallgatták. Csak nagy ritkán tudott valamelyikük megszólalni egy-egy rövid, levegővételyi szünetben. Aztán egyszer csak felpattant, rámeredt a nagy ingaórára, majd az öreg estére hivatkozva sürgősen eltűnt a konyha irányába, ahonnan már egészen rövid idő múlva ínycsiklandozó illatok kezdtek terjengeni. A fiúk be is leskelődtek az ajtón, de néhány erélyesebb „majd a készterméket nézegessétek, meg is ehetitek” felszólítás, és egy repülő konyharuha után jobbnak látták magára hagyni a

szakácsot. A dolgozószobában telepedtek le, innen azért csak beláttak a konyhába, meg aztán a vacsora elkészültéig a számítógépen található dolgokat is átnézték nagy vonalakban. Az előkészített anyag méretét látva talán egy kissé meg is nyugodtak, hiszen a munka nagy része már készen volt. Igaz, a maradék sem volt kevés, ami még beírásra várt.

– Fiúk, – nézett be egyszercsak a szobába Anita – kész a vacsora! Nem baj, hogy csak a konyhában terítettem?

Vacsora után mind a hárman a dolgozószobába vonultak. Béla és barátnője az addig feldolgozott anyagot tördelték a számítógépen, Laci Arnold bácsi naplóját olvasgatta. Maga mellé készített egy üveg konyakot is, időnként abból kortyolt. Közben meg-megbeszélték a lényegesebbnek tartott dolgokat, vagy éppen csak élcelődtek egy kicsit. Gyorsan telt így az idő. Háromnegyed nyolc körül Anita úgy döntött, mennie kell. Béla kikísérte a lányt, mialatt Laci az utolsó füzetnyi naplót vette elő, és olvasni kezdte.

„1993. január 1., péntek. A tegnapi, szilveszteri összejövetel egy kicsit megviselt. István unokaöcsém volt itt a feleségével, meg Laci, a fiuk. Szeretem őket látni, de most nagyon hamar elfáradtam. Alig tudtam megvárni az éjfél, hogy a Himnusz hangjai után koccinthatassunk. Én csak ásványvízzel, mert már nem bírom úgy az italt, mint fiatalabb korban.”

Érdekes, gondolta a „kutató”, az öreg mindig egy teljes évet írt le egy füzetbe. És ezek a füzetek mindig ugyanolyan hosszúak, és teljesen megteltek az év végéig. Valahogy különlegesen jól tudta beosztani az írnivalót. Olyannak tűnt az

egész, mintha a napló csak kivonata lenne valami másik írásnak, mintha máris egy szerkesztett könyvet olvasna.

Újabb adag konyakot töltött magának, teljesen belefeledkezett az olvasmányba. Azt sem vette észre, hogy odakint közben hatalmas vihar kerekedett, esővel, széllel. Csak az óriási zajra riadt fel, amikor az emeleten az egyik ablak nagy dörrenéssel bevágódott. Kényszeredetten kelt fel, hogy felmenjen, és becsukja. Szinte automatikusan nézett ki közben az ablakon az esőáztatta síneken közeledő tehervonatra. Mire visszaért a földszinti dolgozószobába, Béla is ott volt már.

– A mindent, de nagy vihar lett hirtelen! Még villámlik is!
– újságolta kissé átázva – Szokatlan ez ilyenkor, novemberben.

– Pedig érdekes, épp most olvastam valahol Arnold bácsi emlékirataiban hasonlót. – válaszolta Laci. – Várj csak, itt is van! Azt mondja, hogy:

„1993. február 17-én, szerdán este óriási vihar kezdődött. Rettentő sűrűn zuhogott az eső, és ami ilyenkor, a tél vége felé teljesen szokatlan, még villámlott, dörgött is. Az egyik villám itt, egészen közel, az Anna, a volt Pentz Károly utcába csapott be, ahol az egyik házban szörnyű károkat okozott.”

– Igen, erre én is emlékszem. Állítólag gömbvillám volt. Cikkeztek is róla elég sokáig. Itt voltál akkor te is?

– Sajnos nem. Vagy szerencsére. De ez még nem minden. Az öreg folytatja:

„Régi naplóim alapján utánanézttem: utoljára 1943-ban fordult elő ilyen, de akkor több alkalommal is. Az első február 17-én (érdekes, pont ugyanazon a napon, és szintén szerdán), kisebb károkat is okozva a környékbeli épületekben. Több ablak ki-

tört, a lovak, kutyák megvadultak, stb., stb. Novemberben,...”

– nézett fel Laci jelentőségteljesen, és kicsit megemelte hangját, mert egy éppen elhaladó tehervonat mozdonya közben hatalmasat dudált – tehát:

„...novemberben viszont két alkalommal is vilámlott. Tizenötödikén, hétfőn este az én házamba csapott be a ménkű, de semmi bajt nem tett. Pont két hét múlva, 29-én viszont (szintén ide vágott be az istennyila, és szintén estefelé volt) csaknem leégett az egész tető. Egyik alkalommal sem voltam otthon, mind a kettőt csak a szomszédok mesélték. Mint azt is, hogy a második esetről szerencsére a közelben volt néhány tűzoltó is, így hamar el lehetett oltani az égő épületet. Mondják azt is, hogy a vihar elől a házba bemenekült három személyt (egy öregebb, ápolatlan, valószínűleg háborús hadirokkant, és két fiatal férfi, kik csak rövidebb ideje tűntek fel a környéken) többé senki nem látta. A legérdekesebb az lenne, ha idén, '93-ban is pont november 15-e és 29-e lenne ilyen zivataros nap. Az egykori öreg itt lakók szerint pont az ilyen hirtelen viharok miatt nevezték el az egyik környékbéli utcát Vihar utcának.”

Ebben a pillanatban hatalmas, éles, kékeslila fény villant be az ablakon.

2. Múlt időben

Húsz óra tizenhat perc. A szobát megülő ködszerű, zöldes fény csak jónéhány másodperc múlva tűnt el. Laci önkéntelenül a falon lógó naptárra nézett. 1993. november 15. A hatalmas dörrenéstől még mindig félig süketen csak annyit tudott megjegyezni: „Ha Arnold bácsi ezt megérhette volna...”. Elgondolkodva tette le a füzetet.

– Még jó, hogy ennyire ritka jelenség ez – élcelődött Béla
– Mármint hogy februárban meg novemberben. Igaz is, egyesek szerint a globális klíma-felmelegedés okozza ezeket az időjárási furcsaságokat.

– Én azért nem hiszek el mindent olyan könnyen. De talán folytassuk a munkát, ha már egyszer nekiálltunk, és mára már úgyis szobafogságra ítélt az időjárás!

Este tizenegy óra volt már. Anita, mielőtt hét óra körül hazament, meghagyta a fiúknak, hogy másnap reggel pontban nyolckor jön, és eltakarítja az előző napon felhalmozódott fölöslegességeket. Ezekkel sem kellett legalább foglalkozni a két „kutatónak”.

Laci felállt az íróasztal mellől, és az ablakhoz ment. A még mindig sűrűn szakadó esőtől alig lehetett valamit látni az utcából. A forgalom már teljesen megszűnt odakint. Messziről kutyaugatás hallatszott. Hosszan, panaszosan hangzott az estében. Mintha csak az órákkal azelőtti mennydörgést akarta volna megátkozni, vagy legalábbis megijeszteni. Aztán csend lett. Súlyos, mély csend. Csak a nehéz esőcseppek kopogását lehetett hallani, amikor a felüljáró felől valami olyan közeledett, ami hirtelen érthetetlen és fé-

lelmetes is volt egyszerre. A fiú sokáig bámulta megdöbbenve, mielőtt szólt volna társának róla. Mintha rosszul látna. Igen, az ablaküveg úgy nézett ki, mintha egy nagy akvárium fala lenne, nem is esőcseppek, hanem egyenesen víz szárguldott le mögötte nagy tempóban. Talán csak ez okoz valami különleges fénytörést, valami érdekes optikai jelenséget. De ha mégsem?

– Te, Béla, szerinted milyen színű a villamos, amelyik Albertfalva felől épp most jön le a hídról?

– Hülye kérdéseid vannak. Természetesen sárga.

– Szerinted is? Na akkor most gyere ide, és nézd meg, hogy ez zöld!

– Na ne! Az csak a HÉV⁴ lehetne.

– Itt? Most? Gyere már inkább, ne vitatkozz! Ez, itt és most, zöld!

Béla kelletlenül állt oda az ablakhoz. Orrát egészen az üveghez nyomta, hogy lásson is valamit a kinti nagy sötétben. A jármű valóban zöldnek látszott. Kattogva, csikorogva fordult le a felüljáróról Budafok felé. Szinte pont a ház előtt állt meg a megállójában. Jól látszott, ahogyan néhány késői utas leszáll, és sietősen kerülgeti a felgyülemllett tócsákat. Ruházatuk valahogy régiesnek tűnt, lehet, hogy csak a gyenge megvilágítás miatt, amint lábuk fel-feltűnt a zöld villamos kerekei mögül...

– Valami nagyon nem stimmel – morfondírozott Laci – Eddig még soha nem láttam a villamos kerekeit, amikor az a

⁴ Helyiérdekű vasút. Az 1880. évi XXXI. törvénycikk engedélyezte a nagyvasúttól eltérő, egyszerűbb felépítményű, és könnyebb hatósági eljárással engedélyezhető helyiérdekű vasutak építését. A főként magánbefektetők által épített „vicinális” vonalak idővel az állami vasút (MÁV) tulajdonába mentek át. Ilyen volt a Budapesti Helyiérdekű Vasút is, de ezt a BSzKRt vette át 1933-ban fővárosi kezelésbe. Innen maradt meg a „hév” elnevezés (egykori nevén BHÉV), amit a mai helyesírási szabályok szerint végig kisbetűvel írunk. A történet idejében még a régi, nagybetűs írásmód élt, így mi is ezt használjuk.

megállóban állt. Nem is láthattam, hiszen eltakarja a közúti híd. De ezt most nem takarja el. Mert nincs. Eltűnt. Megszűnt. Olyan, mintha sose lett volna. Nyoma sincs. Mint ahogy a szemközti tízemeletes panelház sem látszik az út túloldalán.

A közlekedési eszköz közben lassan eltűnt Háros felé. Messziről még utoljára csikorgott egy kicsit a kanyarban. Olyan volt a hangja, mint egy kisebbfajta földrengés.

– Akárhogy nézem, innen nem sokat látok – ásított bele a kinti sötét éjszakába Béla az ablakon keresztül – Kimenni meg semmi kedvem ebben az ítéletidőben, hogy megbizonyosodjak róla. Inkább talán tegyük el magunkat holnapra. Hosszú volt a mai nap, és korán is kellene kelni, hogy szombatra végezzünk ezzel az egészszel. Jó lenne vasárnap egy kicsit szabadnapolni! Úgyhogy, részemről jó'ccakát!

Laci is úgy érezte, hogy már nem sokáig áll a lábán. Még egyszer visszanézett az utcára. Aztán úgy gondolta, az egész csak a képzelet játéka volt. Vagy a konyak hatása. Hiszen egy híd, meg egy lakóház sem tűnhet el egyik pillanatról a másikra, és a villamosok sem hasonlítanak egy színét változtató kaméleonra. Viszonylag megnyugodva állt be a zuhany alá.

